

SCHOLA TEATRU WIEJSKIEGO WĘGAJTY

„Wszystkim co chcemy osiągnąć, to wejść w świat dramatu liturgicznego, takiego, jakim istniał niegdyś. Nie zamierzamy nadać mu formy przedstawienia, koncertu, wolimy zachować go jako element w liturgii Kościoła. Włączyć śpiew gregoriański w żywy świat liturgii - nie zmienionej od wieków”.

Te oto słowa wypowiedział kierownik artystyczny Scholi Teatru Węgajty - Wolfgang Niklaus, podczas gdy kilka miesięcy temu zbierałam materiały dotyczące pracy i powstania Scholi. Artyści od początku bardzo poważnie traktowali swoją pracę, mieli określone ambitne cele i udało im się je zrealizować. W styczniu w Nowym Kawkowie będzie miało miejsce niezwykle wydarzenie: z całego kraju oraz z Francji i Niemiec przyjadą specjaliści od śpiewu gregoriańskiego. Spotkanie ma na celu skupienie osób tym szczególnie zainteresowanych, opracowaniem zapisu, śpiewu, wymiany doświadczeń i doskonaleniem techniki, wszystko to, po to, aby po dniach prób i ciężkiej pracy w Kościele w Jonkowie odprowadzona była msza, której cała szata liturgii śpiewanej przybierze formę w jakiej istniała w średniowieczu, kiedy to w świątyniach rozbrzmiewały chóry gregoriańskie.

W 1993 roku została założona przy „Teatrze Wiejskim Węgajty” schola śpiewu sakralnego. Jej powstanie poprzedziły prace trwające od 1989 roku, kiedy przeprowadzone były warsztaty twórcze, badawczo - artystyczne wyprawy w kraju i za granicą, których przedmiotem był śpiew liturgiczny, historyczny i ludowy. Schola regularnie uczestniczy jako chór w świątecznych mszach Roku liturgicznego, aby poznać jego etapy i dobrać odpowiedni repertuar. Grupa uczestniczyła ze śpiewem podczas mszy w kościołach w Lutrach, Dobrym Mieście, Nowym Kawkowie, Wysokiej (woj. nowosądeckie), Olsztynie i Gdańsku. Brała udział w warsztatach na Festiwalu Muzyki Dawnej w Starym Sączu, w tym roku uczestniczyła w podobnym Festiwalu w Jarosławiu, tym razem już z własnym repertuarem „Wielkanocnym Dramatem Liturgicznym”.

„... staramy się być na bieżąco i uczyć się od najlepszych a festiwale to światowy szczyt muzyki dawnej”.

Schola ma w tej chwili opracowane dwa Dramaty liturgiczne: Bożonarodzeniowy i Wielkanocny oraz wiele pieśni z różnych okresów i krajów.

Materiał muzyczny.

Głównym źródłem materiałów muzycznych wykorzystywanym przez Scholę jest „Liber Usualis”. Księga opracowana przez Klasztor Benedyktynów, którego zadaniem już od 150 lat jest zbieranie, konserwacja i przechowywanie starych rękopisów. Powstają dzięki temu zbiory takie jak „Liber Usualis”. Innym źródłem zapisów nutowych są biblioteki różnych krajów. Francuska Antologia o Dramacie Liturgicznym - to zbiór dramatów na cały rok liturgiczny -

około 20-30 dramatów pisanych w rzymskiej notacji. Szczególnym zbiorem który posłużył pracy Scholi Teatru Węgajty jest „Graduale triplex” - gdzie zapis każdego chorału podany jest w trzech notacjach. Ciekawe zbiory posiada też Klasztor Benedyktynów we Fleury - XII wieczne dramaty. W Polsce - najwięcej materiałów zebrano we Wrocławiu. Znajduje się tam między innymi 13 wersji dramatu Wielkanocnego pochodzących z różnych stron Polski (np. z Kielc, Poznania, Wrocławia) - spośród których został wybrany ten, który opracowany został przez artystów Teatru Węgajty.

Instrumenty

Śpiew może stać się bogatszy jeżeli nadamy mu odpowiednią oprawę instrumentalną. Do muzyki dawnej najodpowiedniejsze są instrumenty pochodzące z tego samego okresu. Zgromadzone i używane przez Scholę instrumenty są zrekonstruowane lub mają swoje prototypy w tych, którymi posługiwano się w średniowieczu: „Kanklesy” - występują w obszarze Bałtyku od Litwy po Norwegię. Mają swój odpowiednik w Finlandii, „Cytra” - używana w krajach alpejskich, „Kaszgar” - rozpowszechniony na Bliskim Wschodzie (Iran, Indie) inaczej zwany lutnią długoszyją, „Symfonia” - jest średniowieczną odmianą limy korbowej.

(Instrument ten został zrekonstruowany przez Tomasza Dobrzańskiego, na podstawie zgromadzonych materiałów).

„Lira” - wczesna forma harfy, „Cymbały huculskie” - występują w Europie już od średniowiecza.

Instrumenty te są niezwykle rzadkie i wnoszą cenne brzmienie, pojawiały się w zbiorach Teatru powoli, ich rekonstrukcja trwa długo. Zamówiono też inne instrumenty: „Fidel” - prototyp naszych popularnych skrzypiec.

Zapis nutowy

„... pracujemy z materiałami o bardzo wczesnym zapisie. W średniowieczu metody zapisu były bardzo urozmaicone. Najbardziej przebiła się notacja chorałowa rzymska. Istnieją też wcześniejsze notacje, bardzo ciekawe, gdyż rozbudowane zostały o takie subtelne sprawy jak rytm”.

„... w chorałach występują tony, które odwołują się do greckich tonów, jest ich osiem. „Okto echos” - porównuje się do naszej współczesnej tonacji.

Moja droga

Jestem związany z muzyką liturgiczną od 1981 roku. W teatrze „Gardzienice” (koło Lublina) pracowaliśmy nad biografią Protopopa Awakuma przywódcy Starowierców. To właśnie w „Gardzienicach” zaczęło się moje zaciekawienie liturgią i jej związkiem z teatrem, zainteresowała mnie głównie sfera muzyczna, gdyż muzyka jest w liturgii najważniejszym elementem, oczywiście razem ze słowem. W późniejszym czasie śpiewałem w różnych chórach prawosławnych.

Czułem niedosyt. Chciałem zdobyć więcej doświadczeń i bardzo dużo wówczas czytałem na temat „starej muzyki” a wiedzę praktyczną czerpałem ze śpiewu, między innymi w chórze przy Kościele Grekokatolickim na ulicy Miodowej w Warszawie. Przedostatnim miejscem mej wędrówki muzycznej był chór przy parafii prawosławnej w Olsztynie. Współzakładając Teatr Węgajty znalazłem się w tych stronach. Organizowanie warsztatów muzycznych i uczestnictwo w nich, poznanie nowych osób o zainteresowaniu śpiewem sakralnym oraz kolędowanie doprowadziło do powstania grupy: Scholi Teatru Węgajty. Jestem kierownikiem artystycznym Scholi. Nadal dużo się uczę i pracuję nad średniowiecznymi dramatami liturgicznymi. Wcześniej koncentrowałem się na muzyce średniowiecznej wschodniej. Teraz wspólnie z Scholą pracujemy nad chorałem gregoriańskim, który wywodzi się z Europy Zachodniej.

„Celem organizowanych przez nas warsztatów jest chęć dzielenia się z innymi tym, co nas fascynuje. Śpiew może służyć w różny sposób i ma szerokie zastosowanie, a warsztaty są pierwszym krokiem w kierunku dzielenia się naszym doświadczeniem. Pragniemy budować grono ludzi zainteresowanych chorałem gregoriańskim.

Sympatyczne reakcje ludzi powodują, że chcemy pogłębiać i rozwijać nasze działania.

Obecnie w skład Scholi Teatru Węgajty wchodzi: Wolfgang Niklaus, Małgorzata Niklaus, Sergiej Petryczenko, Monika Paśnik Petryczenko - miejscowi, oraz przyjezdni stali współpracownicy: Maciek Góra, Magda Góra, Maciej Kaziński, Bernadeta Borodziuk, Paweł Borodziuk, Tomasz Dobrzański, Marcin Bornus - Szczyński, Burkard Wehner i Kinga Cserjesi.

Dziękuję Wolfgangowi Niklaus za udostępnienie materiałów oraz wypowiedzi.
Sylvia Tłoczkowska.

III. — In festis I classis. 2.

(Kyrie Deus sempiternus)

4. **K** Y- ri- e * e-lé- i-son. Ký-ri- e

e-lé- i-son. Ký- ri- e e-lé- i-son.

Chrí- ste e-lé- i-son. Chríste

III. — In festis I classis. 2.

23

e-lé- i-son. Chrí- ste e-lé- i-son. Ký-ri-

e e-lé- i-son. Ký-ri- e *

e-lé- i-son. Ký-ri- e

** e-lé- i-son.